

آیین دادرسی کیفری

در حاکم نظامی

به ضمیمه قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح
و قوانین ماهوی و شکلی مرتبط

تألیف

جعفر شیرازی

سرنامه	: شیرازی، جعفر، ۱۳۴۷
عنوان قراردادی	: ایران، قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: آیین دادرسی کیفری در محاکم نظامی به ضمیمه قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح - / جعفر شیرازی
مشخصات نشر	: تبریز: انتشارات آیین دادرسی، ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری	: ۲۰۲ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۲۳۰-۰۰-۵
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ج ۱۹۷ - ۲۰۱: همچنین بصورت زیرنویس
موضوع	: جرائم نظامی - ایران
موضوع	: حقوق جزا - ایران
موضوع	: قوانین نظامی - ایران
موضوع	: ایران - نیروهای مسلح - قوانین و مقررات
ردیابندی کنگره	: ۱۳۹۱ / ش ۱۹ / ۳۷۵۸ / KM۱۱
ردیابندی دیویی	: ۳۳۲/۵۵-۱۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۸۵۵۷۸۰

آیین دادرسی کیفری در محاکم نظامی

تألیف:

جعفر شیرازی،

چاپ اول ۱۳۹۱ - تبریز

چاپ: پرنیان

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک:

۹۷۸-۶۰۰-۹۳۲۳۰-۰۰-۵

صحافی: لک‌لری

قیمت: ۸۵۰۰۰ ریال

کتابخانه تخصصی حقوق آیین

انتشارات آیین دادرسی

تبریز - فلکه دانشگاه - مجتمع تجاری نسیم - پلاک ۱

کد پستی: ۵۱۶۵۶۸۵۶۱ تلفن: ۳۳۴۱۰۱۱ - ۰۴۱۱

WWW.ayeenbook.com

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر به هر طریقی نشر، پخش، تکثیر یا تجدید چاپ نماید مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت

برای ارسال کتب به سراسر کشور با شماره تلفن‌های زیر تماس بگیرید:

۰۴۱۱ ۳۳۴۱۰۱۱ - ۰۴۱۱ ۷۱۳۹ - ۰۹۱۳۷۱۰۹۰۳۵ - ۰۹۱۴۴۱۰۹۰۳۵

تعریف و اژگان و اختصارات

آجا.....	ارتش جمهوری اسلامی ایران
سپاه.....	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران
ناجا.....	نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران
و. د. پش. ن. م.	وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران
ق. ا. ج. ا. ا.	قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۵۸ و اصلاحات مصوب ۱۳۶۸
ق. م. ا.	قانون مجازات اسلامی، مصوب ۱۳۷۰ و اصلاحات بعدی
ق. م. ج. ن. م.	قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح، مصوب ۱۳۸۲
ق. آ. د. ک.	قانون آئین دادرسی کیفری دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۸
ق. م. ا. ناجا.....	قانون مقررات استخدامی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۲
ق. د. ن. م.	قانون دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۸
ق. ت. و. د. و. پش. ن. م.	قانون تشکیل وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۴
ق. آجا.....	قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۶/۷/۷
ق. ناجا.....	قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۶۹/۴/۲۷
ق. م. ا. س.	قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ۱۳۷۰/۷/۲۱
سازمان قضائی.....	سازمان قضائی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران
ق. آ. د. ن. م.	قانون آئین دادرسی نیروهای مسلح مصوب ۱۳۶۴
ق. د. و. ک. ا.	قانون دادرسی و کیفر ارتش مصوب ۱۳۱۸ مجلس شورای ملی
آ. ا. ن. م.	آئین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران
ق. م. ع.	قانون مجازات عمومی
ق. ت. د. ع. و. ا.	قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۵ و اصلاحات بعدی

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۵	پیشگفتار
۹	فصل اول : کلیات
۹	بخش اول : اهمیت و جایگاه نیروهای مسلح
۹	مبحث اول : جایگاه نیروهای مسلح در اسلام و نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران
۱۱	مبحث دوم : تعریف نظامی و مصادیق آن
۱۹	مبحث سوم : فلسفه وجودی و اهداف دادرسی نظامی
۲۴	بخش دوم : تاریخچه و طرز تشکیل محاکم نظامی در ایران
۲۴	مبحث اول : محاکم نظامی قبل از انقلاب
۲۴	گفتار اول : نحوه شکل گیری محاکم نظامی قبل از انقلاب
۲۶	گفتار دوم : انواع محاکم نظامی قبل از انقلاب
۲۹	گفتار سوم : خصوصیات و صلاحیت محاکم نظامی قبل از انقلاب
۳۳	مبحث دوم : محاکم نظامی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی
۳۳	گفتار اول : محاکم نظامی در قانون اساسی
۳۳	گفتار دوم : انواع محاکم نظامی بعد از انقلاب
۳۶	گفتار سوم : خصوصیات محاکم نظامی بعد از انقلاب
۳۶	گفتار چهارم : ساختار فعلی محاکم نظامی
۴۹	فصل دوم : صلاحیت محاکم نظامی
۴۹	بخش اول : انواع صلاحیت
۵۱	مبحث اول : صلاحیت ذاتی و مصادیق آن

۵۱	گفتار اول : تعریف جرم نظامی و مصادیق آن
۵۵	گفتار دوم : تکفیک جرم نظامی و فوائد آن
۵۶	گفتار سوم : تفسیر شورای نگهبان از جرائم نظامی
۵۸	مبحث دوم : صلاحیت شخصی
۵۸	گفتار اول : نیروهای نظامی و انتظامی
۶۰	گفتار دوم : افراد خارج از شمول نظامیان
۶۱	الف) کارکنان وزارت اطلاعات
۶۲	ب) اسرای جنگی
۶۳	ج) روحانیون شاغل در نیروهای مسلح
۶۴	د) کسانی که بطور موقت در خدمت نیروهای مسلح قرار می گیرند
۶۸	ه) ضابطین
۷۴	و) نظامیان رها شده از خدمت
۷۴	ز) نظامیان زیر ۱۸ سال
۷۶	ح- رسیدگی به جرائم نظامیان از درجه سرتیپ ۲
۷۸	مبحث سوم : صلاحیت اضافی
۷۸	گفتار اول : جرائم کشفی در حین رسیدگی
۷۹	گفتار دوم : احاله و نیابت قضائی
۷۹	گفتار سوم : جرائم غیر نظامیان در محاکم نظامی
۸۱	گفتار چهارم : رسیدگی به مباحث حقوقی در محاکم نظامی
۸۱	گفتار پنجم : جرائم شرکت های تعاونی منتسب به ارگان های نظامی
۸۳	بخش دوم : شیوه حل اختلاف صلاحیت در محاکم نظامی
۸۳	مبحث اول : اختلاف بین دو محکمه نظامی
۸۶	مبحث دوم : اختلاف بین محاکم نظامی و عمومی
۸۷	مبحث سوم : اختلاف بین محاکم نظامی و محاکم غیر قضائی
۸۷	مبحث چهارم : اختلاف بین محاکم نظامی و محاکم اختصاصی دیگر
۸۹	فصل سوم : نحوه دادرسی در محاکم نظامی
۸۹	بخش اول : کشف جرم و تحقیقات مقدماتی
۹۱	مبحث اول: ضابطین قضائی در محاکم عمومی
۹۲	مبحث دوم : ضابطین قضائی خاص محاکم نظامی
۹۴	مبحث سوم : سایر ضابطین قوه قضائیه

۹۵	بخش دوم : سیر پرونده در دادسرای نظامی
۹۶	مبحث اول : ورود پرونده و اقدامات مقدماتی
۹۹	مبحث دوم : سیر پرونده در بازپرسی
۱۰۳	گفتار اول : تحقیقات
۱۰۸	گفتار دوم : صدور قرارهای تامین
۱۱۲	گفتار سوم : صدور قرارهای نهائی
۱۱۴	مبحث سوم : اختلاف در صدور قرارها و کیفیت حل آن
۱۱۵	گفتار اول : اختلاف در قرارهای اعدامی
۱۱۶	گفتار دوم : اختلاف در قرارهای نهائی
۱۱۸	بخش سوم : سیر پرونده در دادگاه‌های نظامی
۱۱۸	مبحث اول : ترتیب ورود پرونده و اقدامات اولیه
۱۱۹	مبحث دوم : نحوه رسیدگی به پرونده در دادگاه
۱۲۱	بخش چهارم : چگونگی تجدید نظر در محاکم نظامی و اجرای مجازات‌ها
۱۲۱	مبحث اول : چگونگی تجدید نظر
۱۲۱	گفتار اول : جهات در خواست تجدید نظر
۱۲۲	گفتار دوم : اشخاصی که حق تجدید نظر دارند
۱۲۲	گفتار سوم : احکام قابل تجدید نظر و مهلت آنها
۱۲۵	گفتار چهارم : مرجع تجدید نظر
۱۲۵	مبحث دوم : اجرای مجازات‌ها
۱۲۶	گفتار اول : اجرای مجازات‌های عمومی
۱۲۶	گفتار دوم : اجرای مجازات‌های اختصاصی نیروهای نظامی
۱۳۱	فصل چهارم : مطالب پایانی
۱۳۱	بخش اول : نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۳۱	مبحث اول : تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری
۱۳۳	مبحث دوم : پیشنهادات
۱۳۴	بخش دوم : خلاصه مطالب
۱۳۴	مبحث اول : کلیات
۱۴۰	مبحث دوم : صلاحیت محاکم نظامی
۱۴۲	مبحث سوم : شیوه دادرسی

- بخش سوم: پیوست‌ها و ضmann: ۱۴۷
- الف) قانون اعاده صلاحیت مراجع قضائی دادگستری ۱۴۷
- ب) لایحه قانونی تشکیل دادگاه انقلابی ارتش ۱۴۷
- ج) قانون الحاق سازمان قضائی ارتش به دادگستری جمهوری اسلامی ایران ۱۴۸
- د) قانون دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران ۱۴۹
- ه) قانون تعیین حدود صلاحیت دادسرا و دادگاه‌های نظامی کشور ۱۵۱
- و) قانون تفسیر ماده ۳ قانون تعیین حدود صلاحیت دادسرا و دادگاه‌های کشور ۱۵۲
- ز) دستورالعمل نحوه احضار و جلب فرماندهان نیروهای مسلح ۱۵۲
- ح) قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۹ مجلس شورای اسلامی ۱۵۴
- ط) قانون بکارگیری سلاح توسط نیروهای مسلح در موارد ضروری مصوب ۱۳۷۳/۱۰/۱۸ مجلس شورای اسلامی ۱۸۷
- ی) آئین‌نامه اجرایی تبصره بند ۵ ماده ۲ قانون بکارگیری سلاح توسط نیروهای مسلح در موارد ضروری مصوب ۱۳۸۱/۴/۳۰ توسط هیئت وزیران ۱۹۱
- ک) سند شماره ۸ ۱۹۳
- ل) سند شماره ۱۰ ۱۹۴
- م) سند شماره ۱۲ ۱۹۵
- فهرست منابع و مآخذ: ۱۹۷
- الف) کتب ۱۹۷
- ب) نشریات ۱۹۹
- ج) قوانین ۲۰۰
- د) آئین‌نامه‌ها ۲۰۱
- ه) پایان‌نامه‌ها ۲۰۱

مقدمه

قرن‌هاست که بشر در جوامع متشکل و منسجم زندگی می‌کند. به تدریج با تشکیل جوامع و پیشرفت علوم و گسترش فعالیت‌های اجتماعی، افراد در نقش‌های مختلف در جامعه ایفای وظیفه می‌کنند. در اداره جامعه اهمیت و جایگاه هیچ قشری از افراد جامعه را نمی‌توان نادیده گرفت ولی جامعه و نظام اجتماعی متعادل، نظامی است که ملاک و معیار سنجش و ارزش‌گذاری تلاش‌های اقشار مختلف جامعه را در شرایط یکسان مورد سنجش قرار داده و به نسبت تاثیر و نقش هر کدام از اقشار و صنوف در دوام و قوام و سعادت افراد جامعه مورد ارزش‌گذاری قرار دهد و با تعیین معیارهای انسانی این ارزش‌ها را با استفاده از رسانه‌های گروهی عرف و عادت و رسوم در ذهن اعضای جامعه فرهنگ‌سازی و نهادینه نماید.

البته نوع بشر فارغ از کج سلیقه‌ی نظام‌های حاکم و یا بخشی از حکومت‌ها در طول تاریخ و فرهنگ خود همواره نقش‌آفرینان واقعی عرصه اداره و رشد و تعالی اجتماع خود را بهتر از همه تشخیص داده و قدردان آنها بوده‌اند که جامعه ما نیز جزئی از آن است. در جامعه ما جا دارد از زحمات و نقش بی‌بدیل اقشار متعدد و مختلفی یاد شود ولی به فراخور موضوع بحث، حرف ما از قشری است که در طول تاریخ مخصوصاً عصر حاضر با ایفای نقش جان‌برکفی ملت، همواره پیشمرگ افراد جامعه خود بوده‌اند. این قشر کسانی نیستند جز اعضای جامعه بزرگ نیروهای مسلح، نیروهایی که هر چند ایفای نقش خود را نشات گرفته از انگیزه‌های اعتقادی و درون‌مایه‌های دینی می‌دانند و قاطبه آنها هیچ

انتظاری در قدردانی از کسی نداشته و ندارند ولی بر بعضی از ارباب رسانه‌ها و دست‌اندرکاران امور فرهنگی و فرهنگ‌سازی است که در ارائه الگوی قشر جوان امروزی طوری عمل نمایند تا مجبور شویم به جای تکیه بر الگوهای اصیل و مبتنی بر اخلاقیات دینی که در سخت‌ترین شرایط به بهترین وجه بروز و ظهور کرده است در بعضی از میادین به محض یک اتفاق معمولی همه مسئولین غرق در تشویق و تکریم شویم و اتفاقاً در همان میادین داد و جود بی‌اخلاقی‌ها به آسمان بلند شود. و یا بعضی بی‌هنران در صدد نقش الگوسازی برای جوانان برآیند. البته گفتنی‌ها در این زمینه بسیار است که به همین مقدار بسنده می‌کنیم. آنچه مرا مجاب ساخت که قدمی هر چند ناچیز در خدمت به این قشر زحمت کش و بی‌ادعا بردارم غیر از وجیزه بالاست.

چنانچه اکثر اساتید و محققین محترم در حوزه علم حقوق به آن اذعان دارند و حتی بخشی از موضوعات آن در قالب‌های مختلف در اصول حقوقی جای گرفته است (جهل به قانون رافع مسئولیت نیست) لزوم اطلاع از قوانین و مقررات مخصوصاً قوانین و مقررات جزائی توسط اقشار مختلف جامعه است در مورد تشریح و تبیین قوانین و مقررات کشور در زمینه‌های گوناگون هر چه تلاش شود کم است چرا که اطلاع از قوانین که به نوعی اکثر تکالیف افراد در جامعه نشأت گرفته از آن بوده و باید‌ها و نبایدهای جامعه را تعیین می‌کند، نقش بسزایی در رشد و تعالی و شکوفائی مادی و معنوی و سعادت و بهروزی جوامع و اعضای آن را به دنبال دارد.

در مورد اعضای نیروهای مسلح کشورمان غیر از قوانین و مقررات استخدامی، شغلی، و صدها نوع دیگر آنچه بیشتر از همه اهمیت دارد قوانین و مقررات کیفری است که شامل دو بخش ماهوی و شکلی می‌گردد.

در بخش قوانین ماهوی که جای بحث فراوانی در خصوص کم و کیف آن وجود دارد و همچنین ایرادات اساسی از قبیل درج بحث‌های شکلی در متن آن، شدت بیش از حد مجازات‌ها در قیاس با جرائم مشابه در قانون مجازات اسلامی، عدول از جرائم خاص نیروهای مسلح و اشاره به جرائم عمومی متعدد و... وجود دارد ولی حداقل مقررات منسجمی تحت عنوان قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح تدوین و تصویب شده است و مورد استناد محاکم نظامی قرار می‌گیرد و این قدم مثبت قابل تقدیری است که قانونگذار ما در سال‌های اخیر به آن همت گماشته است.

ولی در بخش قوانین شکلی که اهمیت آن کمتر از سایر قوانین ماهوی نیست وضع مطلوبی وجود ندارد چنانچه در بخش‌های مختلف متن نیز به اشاره شده است با وجود اهمیت و نقش نیروهای مسلح که منجر به تشکیل محاکم اختصاصی برای آنها گردیده و با پیشرفت روز افزون نیروها و تغییر ماهیت و ساختار و عملکرد نیروهای مسلح و به تبع آن نوع جرائم و مجازات‌ها نیز متحول شده است. برای رسیدگی به جرائم آنها و رعایت تشریفات و آیین دادرسی به‌روز و کارآمدی را طلب می‌کند که متاسفانه محاکم نظامی از آن بی‌نصیب هستند و با وجود آماده بودن لایحه آن هنوز فرصت قانونگذاری برای مجلسیان ما فراهم نشده تا بر اساس وظایف اصلی و ذاتی خود به جای پرداختن به بعضی حواشی بی‌اهمیت، کارهای سیاسی و نفع‌گرایانه به این امور مهم بپردازند. لذا جای بسی تعجب و تاسف است در عصر انفجار اطلاعات، در محاکم نظامی ما دست مایه قانونی این عزیزان در آ.د.ک قانون مربوط به بیش از یک قرن پیش (آ.د.ک مصوب ۱۲۹۰ ه.ش مطابق با ۹ شهر رمضان ۱۳۳۰ م.ق) است.

به همین دلیل تا اقناع وجدانی و اقدام ضروری در تدوین و تصویب مقررات ویژه محاکم نظامی، کنکاش، تبیین و تحقیق در این زمینه همت مضاعفی را نیاز دارد و این نکته مهمترین محرکی بود که بنده را وادار به اقدامی هر چند ناچیز در این زمینه کرد. بدیهی است بدلائل مختلف از قبیل تازگی بحث، فقدان منابع تحقیق به اندازه کافی و عدم دسترسی آسان به منابع و رویه قضائی (به جهت طبعه بندگی اسناد نظامی) و بضاعت علمی حقیر نارسائی‌ها و نقایصی در اثر حاضر وجود دارد که امید است اساتید بزرگوار و حقوقدانان گرامی با مناعت طبع از راهنمایی‌های خود بنده را بی‌نصیب نفرمایند. در پایان بر خود وظیفه می‌دانم از زحمات مدیر محترم انتشارات آیین که زحمت چاپ و سایر اقدامات این اثر را پذیرفتند، صمیمانه تشکر نمایم.

جعفر شیرازی تابستان ۱۳۹۱

پیشگفتار

از زمانی که انسان‌ها به قبیله‌های منسجم و زندگی اجتماعی روی آوردند برای دفاع از قبیله خود و یا بعضاً برای حمله و تجاوز به قبیله‌های دیگر به قدرت بدنی و زور بازوی افرادی از قبیله تکیه کردند که با گذشت زمان به جنگجویان قبیله معروف بودند. این افراد گرچه در اوایل، تشکیلات و انسجام خاصی نداشتند ولی به مرور زمان، و تشکیل جوامع اولیه انسانی، بعضی از وظایف اداره جامعه (دفاع از جامعه در مقابل تجاوزات قبیله‌ها و جوامع دیگر) به این تشکیلات سپرده شد. شاید این سیر تحول ریشه تشکیل نهادهای نظامی بود. و بعدها منجر به تشکیل ارتش منظم در کشورها گردید. و به دلیل اهمیت وظایف و لزوم پیروی از یک سازمان منظم برای انجام تکالیف خود باعث شد نام با مسئولیت نظامی به این مجموعه اطلاق شده و سنگ بنای این تشکیلات را نظم و مقررات تشکیل دهد.

«نظم و انضباط از جمله خصائص اصلی و بنیادی نیروهای مسلح بوده و علت آن نیز هدف بس مهم و عظیمی است که بر دوش این نیروها می‌باشد»^۱

۱- پور حسینی، عطاء الله، بررسی اصل ۱۷۲ قانون اساسی (حدود صلاحیت محاکم نظامی)، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تابستان ۱۳۸۵، ص ۲

فارغ از هرگونه آرمان‌گرایی و با یک نگرش واقعی وجود مجموعه‌های نظامی در جوامع فعلی یک اصل پذیرفته شده است و لزوم وجود ارتش از ضروریاتی است که هیچ یک از ملل و کشورهای جهان در طول تاریخ حیات خود بی نیاز از آن نبوده‌اند.

در جوامع امروزی هر چند در تأمین استقلال و امنیت یک کشور عوامل متعدد دیگری از قبیل فرهنگی و اقتصادی و سیاسی و... نقش دارند اما نقش نیروهای مسلح و قوای نظامی با برخورداری از قدرت بالا از اهم این عوامل بشمار می‌رود.

«در حال حاضر هر ملتی که توانائی دفاع از حریم سرزمین خود را نداشته باشد و یا به منظور دفاع از حدود و ثغور کشور خود به قدرت‌های دیگر متکی بوده و امید به نیروهای مسلح سایر کشورها داشته باشد، نمی‌تواند از استقلال، آزادی و امنیت برخوردار باشد و همواره مورد تجاوز سایرین قرار خواهد گرفت. از این رو داشتن ارتش قوی و سپاه‌یانی مقتدر ضامن استقلال و حیثیت و شرف ملتی و مذهبی در کشور است و بدون آن ادامه حیات حکومت و کشور غیرممکن و محال است»^۱.

با وجود اهمیت و جایگاه نیروهای مسلح در هر کشوری، بدیهی است که پدیده جرم و ناهنجاری‌های اجتماعی و انواع اعمال خلاف مقررات و قانون همانند سایر اجتماعات بشری در جامعه نیروهای مسلح نیز امری طبیعی و غیر قابل انکار است. بدلائل مختلف که در بحث‌های آینده بطور تفصیل مطرح خواهیم کرد، دادرسی نیروهای مسلح و رسیدگی به جرائم آنها از ابتداء تشکیل قوای نظامی در خود آنها و یا تشکیلات غیر از محاکم عمومی رسیدگی گردیده است که در ادوار مختلف با ساختار و عناوین متفاوتی مطرح بوده است در حال حاضر نیز به جرائم خاص نظامی و انتظامی نیروهای مسلح در محاکم نظامی رسیدگی می‌گردد که در متن حاضر به تشریح چگونگی موضوع می‌پردازیم.

با توجه به نقش و جایگاهی که نیروهای مسلح از لحاظ وظایف حساس و تعدد مجموعه‌ها در کشور ما دارند و وجود محاکم نظامی اختصاصی، نشان از اهمیت ویژه آن دارد

۱- معاونت قضائی و حقوقی سازمان قضائی نیروهای مسلح، تاریخچه و... سازمان قضائی نیروهای مسلح ۱۳۷۸، ص ۱۰

ولی تنها محاکم نظامی خاص برای رسیدگی به جرایم آنها کافی نیست بلکه مهم وجود قوانین شکلی و ماهوی و چگونگی اجرا آنها در این محاکم است.

بدلیل اختصاصی بودن محاکم نظامی در کشور ما موضوعات و مشکلات مبتلابه آن نیز مثل محاکم عمومی و حتی سایر محاکم اختصاصی مشابه مورد مطالعه و کنکاش قرار نمی‌گیرد شاید یکی از علل، وجود محدودیت در ورود به این عرصه بوده است که خود مجموعه‌های نظامی به آن قائل بوده و یا حقوقدانان و اهل علم چنین احساسی را دارند. در هر حال طبیعی است که عدم طرح مسائل و مباحث مربوط به حقوق نظامی اعم از مباحث شکلی و چگونگی دادرسی در محاکم نظامی و یا انتقادات وارد به قوانین ماهوی آن، موجب لاینحل ماندن این مشکلات شده و نوعی احجاف و یا بی‌عدالتی در حق قشری از جامعه ایرانی است چرا که حقوقدانان در خصوص سایر محاکم عمومی در مورد شیوه عمل آنها نواقص موجود و شیوه دادرسی و مقررات ماهوی، بطور موشکافانه وارد عمل شده و این اقدام در خیلی از موارد، هم به دادرسان در جهت دفاع از حیثیت عمومی جرائم کمک موثری نموده و به عنوان منبع ارشادی مورد عمل قرار می‌گیرد و هم در خیلی از موارد به داد مجرمین رسیده و به نفع آنها تمام می‌شود و بطور کلی در صدور احکام عادلانه و قضاوت صحیح در محاکم کمک شایانی می‌نماید این در حالی است که در عرصه محاکم اختصاصی این تحقیقات و نظریه پردازی کم اتفاق می‌افتد و می‌توان گفت نوعی مغفول مانده است.

لذا به دلایل فوق، تحقیق در چنین رشته‌هایی که از منابع خیلی و محدودیت‌های زیادی نیز برخوردار است به مراتب با ارزش‌تر از بحث مسائل و مباحث تکراری و عمومی حقوق است.

طبیعی است انسان در هر کار و عملی که انجام می‌دهد هدفی را دنبال می‌کند در کارهای علمی اهداف خیلی موثرترند و بدون تعیین هدف نه نتیجه کار مشخص می‌شود و نه قابل ارزیابی است هر چند در بحث‌های مقدماتی به نوعی به اهداف کلان تحقیق اشاراتی شده ولی لاجرم بایستی اهداف عملی و کاربردی برای این تحقیق نیز روشن و دقیقاً اعلام گردد. لذا در زیر به اهداف اصلی اشاره و درج می‌گردد.

واقعیت این است که دانشجویانی از حقوق که ارتباط کاری و عملی با مراجع قضائی ندارند، با مباحث ماهوی در مراکز علمی به حد کافی آشنا می‌شوند - هر چند در این زمینه نیز رویه قضائی و نحوه عمل قضات محاکم تعیین کننده مفاهیم و مصادیق قوانین ماهوی است - ولی معمولاً در خصوص مباحث شکلی و آ.د.ک چنین آشنائی حاصل نمی‌شود لذا هدف اصلی از این تحقیق با توجه به موضوع آن تطبیق مباحث نظری و عملی آن بوده که به تبع آن اهداف بعدی نیز بدست خواهد آمد.

بررسی ضرورت و فلسفه وجودی محاکم کیفری اختصاصی نظامی و شرح روند دادرسی در محاکم نظامی اعم از دادسرا و دادگاه و تعیین قوانین شکلی حاکم بر محاکم کیفری نظامی از جمله اهداف بوده است.

بدیهی است که بدون تعیین مسیر تحول مقررات و قوانین شکلی محاکم نظامی و صلاحیت‌های آن و سوابق تقنینی و اجرایی این امر ممکن نخواهد بود.